

Venerabelkapel
van het Heilig Sacrament

Sacramentsdag

Orkestmis 10 juni 2018

Sint-Pauluskerk, Antwerpen
Zondag 10 juni 2018

Sacramentsdag “Corpus Christi”

Uitvoering van de Missa B-Dur, Hob. XXII:14

Harmoniemesse

Joseph Haydn (1732-1809)

Uitvoerders:

Bianca Van Puyvelde, sopraan
Ekaterina Romanova, alt
José Pizarro, tenor
Wilfried Van den Brande, bas

Sint-Paulus Camerata & Sinfonietta
Wilbert Aerts, concertmeester

Nicolas De Troyer, organist-titularis

o.l.v. Ivo Venkov, kapelmeester

*Plechtige eucharistieviering
voorgegaan door pastoor Paul Scheelen
en diaken Frank Morlion*

*met aanstelling van de heer Frank Diels
als dienende meester van de Venerabelkapel*

Programma

1.	VOOR DE VIERING	Preludium C-moll BWV 546	J.S. BACH
		Suite de Quatrième ton	L. CHAUMONT
2.	INTREDE	Grand Prélude à 5 parties, à 2 Choeurs.	J. BOYVIN
3.	VERWELKOMING	Voorzitter van Venerabelkapel Robert Demets	
4.	KYRIE	Harmoniemesse	J. HAYDN
5.	GLORIA	Harmoniemesse	J. HAYDN
6.	EERSTE LEZING		
7.	TUSSENZANG	Tantum Ergo	C. FRANCK
8.	EVANGELIE		
9.	HOMILIE		
10.	CREDO	Harmoniemesse	J. HAYDN
11.	OFFERANDE	Hymne d'église 'Verbum supernum'	N. DE GRIGNY
12.	SANCTUS	Harmoniemesse	J. HAYDN
13.	EUCCHARISTISCH HOOGGEBED		
14.	BENEDICTUS	Harmoniemesse	J. HAYDN
15.	ONZE VADER		
16.	AGNUS DEI	Harmoniemesse	J. HAYDN
17.	COMMUNIEGANG	Vioolsonate in a (BWV 1003):Andante	J.S. BACH
18.	SLOTGEBED		
19.	KORTE AANBIDDING	Tantum Ergo - Gregoriaans	
20.	ZEGEN		
21.	PLECHTIGE REDUCTIE	Ave verum corpus (KV 618)	W.A. MOZART
22.	SLOT	La Royale	C. PIROYE

Sint-Paulus Camerata

Sopranen

Bianca Van Puyvelde, Elise Gäbele, Ana Naqe, Barbara Somers

Alten

Ekaterina Romanova, Joëlle Charlier, Sandra Paelinck, Mit Taets, Els Van Daele

Tenoren

José Pizarro, Anar Baghirov, Erik Dello, Dejan Toshev

Bassen

Wilfried Van den Brande, Yu Hsiang Hsieh, Simon Schmidt, Jurgen Vollens

Sint-Paulus Sinfonietta

Violen

Wibert Aerts, Clara Evans, Tatjana Scheck, Jing Han
Veerle Houbraken, Saskia Van Keer, Julie Van Buggenhout, Chihiro Yamamoto

Altviolen

Simeon Kirkov, Carla Ortega Bellver, Yahandi Alonso

Celli

Maité Leuridan, Laia Ruiz Llopart

Contrabas

Serghei Gorlenko

Fluit

Heidi Wayenberg

Hobo

Tom Van de Graaf, Ine Nuytens

Klarinet

Dries Tack, Panagiota Giannaka

Fagot

Jonas Coomans

Hoorn

Anthony Devriendt, Tinne Dehertefelt

Trompet

Marc Goris, Bert Mees

Timpani

Norbert Pflanzner

Titularis-organist

Nicolas De Troyer

Algemene Leiding

Kapelmeester Ivo Venkov

Joseph Haydns laatste mis:

Missa Solemnis in B-dur, Hob. XXII:14 – Harmoniemesse (1802)

Toen Joseph Haydn op 70-jarige leeftijd, in 1802, de laatste van zijn 6 grote missen voltooidde (in totaal schreef hij er 14), was hij een cultuuricoon in heel Europa.

Haydn was zijn carrière begonnen binnen het traditionele patronagesysteem van de Oostenrijkse Barok. Het betekende dat hij aanvankelijk bij het *keukenpersoneel* werd ondergebracht. Aan het eind van zijn leven, binnen de opkomende Romantiek, was Haydn echter een vrij man. Hij diende de prinselijke Esterhazy familie vanaf 1761 als Kapellmeister, werd Oberkapellmeister in 1766 en schreef gedurende 25 jaar in quasi-isolatie een berg symfonieën, kameren klaviermuziek én meer dan 100 werken voor het instrument van prins Nikolaus, de 'baryton' (een viola da gamba met 6 snaren). Pas vanaf 1779 kon Haydn internationaal zijn vleugels uitslaan. In 1785-86 schrijft hij zijn Parijse symfoniën, in 1788-89 volgt een nieuwe reeks. Na de dood van prins Anton mag Haydn zich in Wenen vestigen, met behoud van zijn titel.

Impresario J.P. Salomon haalt de componist naar London waar hij in 1791-92 en 1794-95 zijn 12 Londense Symfonieën schrijft. In 1796 vraagt prins Nikolaus II Haydn om zijn kapelmeesterschap opnieuw actief in te vullen, maar Haydn wordt enkel gevraagd om voor kerkelijke muziek te zorgen. Gedurende zes jaar schrijft hij telkens een grote mis, voor de naamdag van prinses Maria Hermengilde, op 8 september.

De grote Haydn autoriteit, H.C. Robbins Landon, geeft aan dat Haydn op dat ogenblik opdrachten voor symfonieën uit Wenen en Parijs naast zich neerlegt. Hij voltooit zijn symfonische gaven veeleer in zijn missen, door er ook nog eens stemmen aan toe te voegen. Dat doet hij ook con brio in zijn laatste mis, de *'Harmoniemesse'*.

De term 'Harmonie' staat in het Duits voor een ensemble, een orkest van blaasinstrumenten. Haydns mis krijgt pas in de loop van de laat 19e eeuw deze benaming (ze is niet van de componist zelf afkomstig) omdat ze beroep doet op een groot aantal blazers: fluit, twee hobo's, klarinetten, fagotten, hoorns en trompetten. Het waren instrumenten die in het orkest van Nikolaus II voorhanden waren; Haydn maakte er dankbaar gebruik van.

Haydns *'Harmoniemesse'* getuigt van een "rijke en onuitputtelijke inventiviteit" (Jens Peter Larsen). Niets doet vermoeden dat de 16 maten zachte introductie plotseling leiden tot de explosieve intrede van het koor met het 'Kyrie Eleison', harmonisch verrassend. Misschien zijn de voortdurende harmonische vondsten in de mis een mogelijk tweede verklaring voor haar titel. In zijn dagboek beschrijft prins Ludwig Starhemberg, Oostenrijks ambassadeur in Londen, hoe hij in groot ceremonieel tenue, in een stoet van koetsen naar de eerste uitvoering van de Harmoniemesse in de Bergkirche te Eisenstadt ging. "Nieuwe voortreffelijke muziek van de beroemde Haydn en door hem gedirigeerd ... Rien de plus beau et de mieux exécuté. Aansluitend een geweldig en magnifiek diner, ik hief het glas op Haydn, die met ons dineerde". Zo werd Haydn op vorstelijke wijze geëerd na 40 jaar dienst bij de Esterhazy's, begonnen in de keuken. Zelf zag hij zich als een "steeds zieker wordende oudere knaap", maar toch bewees hij met zijn laatste mis, die hij "zeer moeizaam met grote ijver" voltooid had, hoezeer hij met zijn "schitterende fuga's en prachtige melodische" (Frans Dubois) een blijvende inspiratiebron voor Hummel, Beethoven en Schubert zou zijn. Haydn biograaf Leopold Nowak beschrijft de Harmoniemesse als "Summa Missarum Josephi Haydn", de absolute top van Haydns miscomposities.

Tantum Ergo

Gregoriaans

♪ *Tantum ergo sacramentum veneremur cernui:
et antiquum documentum novo cedat ritui:
praestet fides supplementum sensuum defectui.*

Laten wij eerbiedig buigen voor zulk een groot Sacrament,
en laat de oude voorschriften wijken voor de nieuwe eredienst,
het geloof moge aanvullen wat de zintuigen niet kunnen waarnemen.

♪ *Genitori, Genitoque laus et iubilatio, salus, honor, virtus quoque
Sit et benedictio: procedenti ab utroque compar sit laudatio. Amen.*

Vader en Zoon zij lof en jubel, heil, eer, macht ook
en zegen, en dezelfde loftuiging voor Hem, die uit beiden voortkomt. Amen.

♪ *Panem de caelo praestitisti eis*

Gij hebt hen brood uit de hemel gegeven

♪ *Omne delectamentum in se habentem*

Brood, dat alle zoetheid in zich draagt.

♪ *Oremus*

*Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili passionis tuae memoriam reliquisti:
tribue quaesumus, ita nos corporis et sanguinis tui sacra mysteria venerari,
ut redemptionis tuae fructum in nobis iugiter sentiamus.
Qui vivis et regnas in saecula saeculorum.
Amen.*

Laat ons bidden;
God die ons uw lijden laat gedenken onder de gedaante van een
wonderlijk Sacrament: geef, zo vragen wij, dat wij de heilige geheimen
van uw lichaam en bloed zulk een eerbied mogen betonen, dat we uw
bevrijdende aanwezigheid steeds in ons voelen.
Gij die leeft en heerst in eeuwigheid.
Amen.

Sacramentsdag en Venerabelkapel

Een tekst van Venerabelkapel Ceremoniaris J. Phlipppo

De officiële benaming van Sacramentsdag luidt “Sanctissimi corporis et sanguinis Christi solemnitas” = hoogfeest van het heilig lichaam en bloed van Christus.

Sacramentsdag herdenkt, net als Witte Donderdag, de instelling van de Eucharistie. Omdat hij vond dat het vasten- en boetekarakter van Witte Donderdag het feestelijke herdenken van het Laatste Avondmaal en de instelling van de Eucharistie (en het priesterschap) enigszins in de weg stond, heeft paus Urbanus IV (1261-1264) in 1264 de feestdag toegevoegd aan de liturgische kalender op de donderdag na het octaaf van Pinksteren. Deze beslissing heeft de devotie tot het Heilig Sacrament sterk bevorderd en kwam er ongetwijfeld door toedoen van Juliana van Luik (van Mont-Cornillon), een Waalse kloosterzuster rond 1192 geboren bij Luik, vanwege haar godsvrucht voor het Heilig Sacrament. Haar leven lang heeft zij ernaar gestreefd om Sacramentsdag op de kerkelijke kalender geplaatst te krijgen. Vóór zijn uitverkiezing tot paus was Urbanus immers aartsdiaken van Luik, waar hij in 1247 mee aan de basis lag van het ontstaan van Sacramentsdag als een typisch middeleeuws devotiefest.

Sinds de 750ste verjaardag van de instelling van Sacramentsdag “Corpus Christi” wordt er een erezaak van gemaakt, om onder impuls van Venerabelkapel, dit eerbetoon aan de Allerhoogste tijdens de zondagsviering van Sacramentsdag zo stijlvol en ingetogen mogelijk te vieren.

Aan het einde van de viering volgt de plechtige reductie; (latijn ‘reducere’ = herleiden, terugbrengen). De heilige Eucharistie wordt opgeborgen in een toonvaas, ons beter bekend onder de

naam van monstrans, van het latijn ‘monstrare’ (tonen). De monstrans toont de geconsacreerde Hostie. Naar jaarlijkse gewoonte wordt in de Sint-Pauluskerk daarvoor gebruik gemaakt van de zonnemonstrans (1839) van de befaamde Antwerpse edelsmid Jean Pierre Antoine Verschuylen (1801-1865) de belangrijkste Belgische kunstrijver uit de 19de eeuw. Deze zilveren, deels vergulde monstrans, met 554 diamanten versierd, weegt meer dan 10 kg en heeft een uitzonderlijke hoogte van 105 cm. De stam is bekroond met een beeldengroep die de bekering van Paulus voorstelt. Met een drievoudige stralenkrans wordt de zon, traditiegetrouw onderdeel voor dit type van monstrans, met bovenaan de kroon met globus en kruis gedragen door twee zwevende putti, hier iconografisch voorgesteld.

Het verhaal dat Saulus op weg naar Damascus van zijn paard gebliksemd werd en een verblindend licht uit de hemel hem omstraalde, wordt hier uitgebeeld door een stralenkrans rond de geconsacreerde hostie. Deze mystieke doorbraak-ervaring wordt hier fonkelend en schitterend vertolkt als het verblindende licht van Jezus’ zelfgave. In één enkel ogenblik spatten honderden stralen en diamanten uit de gebrokenheid van Gods liefdesbrood. Centraal staat niet goud, zilver en edelstenen, maar het brood van de gratuite genade bemind te zijn ten diepste toe. Dit meesterwerk wordt tijdens de plechtige reductie op Sacramentsdag door de kerk gedragen, tot stichting van de aanwezigen en tot grotere eerbetuiging aan het Heilig Sacrament. Een stralenkrans van Gods uitdagende liefde om te ontvangen en door te geven.

zondag 24 juni 2018 - 16.00 uur
ingericht door de Venerabelkapel van Sint-Paulus

CONCERT

in de Sint-Pauluskerk
ingang Veemarkt – Antwerpen

Caro Nome -

Liederen van Gustav Mahler en Richard Strauss

Opera aria's van Giuseppe Verdi en Wolfgang Amadeus Mozart

Parels uit het American Songbook - George Gershwin en Cole Porter.

met optreden van:

Elise Caluwaerts (sopraan)

Wilfried Van den Brande (bas-bariton)

Kim Van den Brempt (pianist)

nadien receptie in de Sint-Pauluscrypte

tickets: €20

tel. 03 259 00 10 tijdens kantooruren

of mail naar robertdemets@demetslex.be

Orkestmissen

Augustus - December 2018

woensdag 15 augustus
10.30u

Maria-Tenhemelopneming

C. Gounod - Messe Solennelle

Sint-Paulus Camerata & Sinfonietta o.l.v. Ivo Venkov

donderdag 1 november
10.30u

Allerheiligen

J.D. Zelenka - Missa Omnia Sanctorum

Sint-Paulus Camerata & Sinfonietta o.l.v. Ivo Venkov

zondag 25 november
10.30u

Sint-Cecilia

F. Schubert - Deutsche Messe

Vlaamse Koren o.l.v. Erik Demarbaix

zondag 2 december
10.30u

Sint-Elooi

W.A. Mozart - Missa Solemnis in C KV 337

Sint-Paulus Sinfonietta & deChorale o.l.v. Paul Dinneweth

dinsdag 25 december
10.30u

Kerstmis

M.A. Charpentier - Messe de Minuit

Sint-Paulus Camerata & Sinfonietta o.l.v. Ivo Venkov

www.muziekinsintpaulus.be

MERCIER VANDERLINDEN
ASSET MANAGEMENT

*Met dank aan onze sponsors,
die dit muzikaal jaar mee mogelijk maken.*